

They concerned issues of ensuring the national security of the country, identified threats and challenges facing it. The need for European integration and active participation in the processes of regional political and economic cooperation was recognized.

At the same time, the development of a new foreign policy strategy remains relevant, that would meet the current conditions of the international situation, the challenges associated with hybrid threats in the post-Soviet space; would take into account new trends in the relations of the Republic of Moldova with the EU, the USA, etc. At the same time, this document should offer new ways of international assistance in overcoming the country's socio-economic problems, solving the Transnistrian conflict, and so on.

Key words: Republic of Moldova, foreign policy, national security, European integration, Transnistrian conflict.

УДК 327.700Н:341.215.4-054.73

О. Л. Гільченко
В. В. Хвесік

ДІЯЛЬНІСТЬ УВКБ ООН ІЗ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ

В статті розглядається діяльність Управління Верховного комісара ООН у справах біженців в Україні на сучасному етапі. Проаналізовано правовий механізм отримання статусу біженця, процедура реадмісії та репатріації в Україні. Розглянуто основні перешкоди у діяльності УВКБ ООН, такі як брак державного фінансування та недосконалість нормативно-правової бази. Визначено пункти тимчасового розміщення для біженців. Проаналізована діяльність УВКБ ООН в умовах пандемії COVID-19.

Ключові слова: міграційна політика, міжнародний захист, громадянство, безгромадянство, біженець, особа без громадянства, апатрид, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, реадмісія, репатріація.

DOI 10.34079/2226-2830-2021-11-30-7-139-150

Через посилення соціального тиску та збройних конфліктів у всьому світі процес міжнародної міграції стає більш інтенсивним, що також створює обмеження в процесах його регулювання. Поганий контроль на кордонах, нелегальна міграція, відсутність інтеграції мігрантів у приймаючій громаді чи країні призводить до високого рівня злочинності та конфліктів (навіть збройних). Більше того, нестабільні міграційні процеси зумовлюють економічне та демографічне зменшення.

Такі інтенсивні міграційні рухи породжують проблему захисту прав біженців, осіб без громадянства та вимушених переселенців і це питання стає ще більш актуальним і сьогодні, створюючи нові виклики для сучасного суспільства. В юридичному полі, якщо у людини немає документів, то вона стає невидимою, тобто немає доступу до своїх фундаментальних прав, зокрема право на працевлаштування, медичне обслуговування, соціальні послуги, освіту, власність, реєстрацію шлюбу та реєстрацію народження своїх дітей.

Над подоланням цієї проблеми безгромадянства працює Управління Верховного

комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН). УВКБ ООН - це глобальна організація, яка займається порятунком життя, захистом прав та побудовою кращого майбутнього для біженців, вимушено переміщених громадян та осіб без громадянства.

Станом на 2019 рік майже 71 мільйон осіб в усьому світі вимушені мігрувати всередині своєї країни чи до іншої через збройні конфлікти, природні катаклізми, зубожіння, голод та переслідування за ознаками статі, раси, віросповідання та інших загроз. 26 мільйонів – це біженці, ще 41 мільйон - вимушені внутрішні переселенці, майже 4 млн. осіб – шукачі притулку (Edwards, 2019).

На жаль, ця статистика безпосередньо стосується і нашої країни. Загарбання Криму РФ, війна на Сході України та тимчасова окупація окремих районів Донецької та Луганської областей викликали масштабні та безпрецедентні міграції населення: майже два мільйони українців були вимушені залишити свої домівки та мігрувати всередині своєї країни та шукати притулок в інших. Наша країна посідає дев'яте місце в світі за кількістю внутрішньо переміщених осіб (Асеев и Захаров, 2020).

Отже, актуальність діяльності Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців в світі та Україні є гостроактуальною й становить дослідницький інтерес з науково-практичної точки зору.

Мета статті полягає у визначенні ефективності діяльності УВКБ ООН в Україні із захисту прав біженців відповідно до мандату організації.

Захист прав людини в контексті міжнародного права та міжнародно-правового співробітництва розглядається багатьма вченими. Крім того, важливі аспекти дослідження не відображається у вітчизняній та зарубіжній літературі, а саме роль УВКБ ООН із захисту прав біженців, шукачів притулку та апатридів, із реалізації стратегії скорочення безгромадянства. Вагомий внесок в аналіз правових документів, міжнародних угод, конвенцій, висвітлення конкретних правових практик зробили вітчизняні науковці А. Свящук, М. Буроменський, В. Буткевич, В. Мицик, І. Ковалишин, О. Котляр тощо. Питання захисту біженців та правове регулювання з огляду на національну нормативно-правову базу досліджують: В. Босий, Л. Біла-Тіунова, С. Бритченко, Ю. Гаврушко, О. Малиновська, К. Нестеренко та ін. Загальнотеоретичні (економічним, політичним, соціальним) аспекти забезпечення прав біженців, шукачів притулку, осіб без громадянства, внутрішніх вимушених переселенців розглянуті в роботах як вітчизняних науковців, так і зарубіжних науковців, до числа яких входять: Б. Петранов, Л. Павлова, А. Селиванов, Т. Фандикова, В. Денисов, В. Тетличка, М. Антонович, П. Рабінович, А. Мовчан, С. Исакович, Г. Витковська, Д. Хетеусей, Л. Холборн.

Разом з тим, проблема не втрачає своєї актуальності, знаходиться у постійній динаміці, що є стимулом для її подальшого вивчення.

На початку 1949 року за рішенням Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй Міжнародну організацію зі справ біженців (IRO – International Refugee Organization) було ліквідовано та з 1 січня 1951 року замість неї було створено УВКБ ООН. З того часу представництва УВКБ ООН було відкрито в 134 країнах світу, в тому числі в Україні у 1994 році (Кабінет Міністрів України та Організація Об'єднаних Націй, 1996).

Загалом, діяльність УВКБ ООН в Україні бере свій початок із підписання Угоди між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців і 1995 році та базується на спільному прагненні розвивати взаємне співробітництво, спрямоване на розв'язання проблем біженців, а також інших категорій осіб у межах УВКБ ООН (Кабінет Міністрів України та Організація Об'єднаних Націй, 1996).

Станом на 2020 р. основними напрямками діяльності Агентства ООН у справах біженців були:

- Сприяння становленню ефективної системи притулку та законодавства відповідно до міжнародних стандартів;
- Забезпечення захисту для всіх підмандатних осіб, в тому числі, підтримка економічної самостійності, місцевої інтеграції та сприяння добровільній репатріації;
- Створення гуманітарного простору для внутрішньо переміщених осіб і прохачів притулку в ситуації змішаних міграційних потоків
- Викорінення та запобігання безгромадянства;
- Надання допомоги найбільш вразливим біженцям, шукачам притулку та внутрішньо переміщеним особам;
- Організація тренінгів для державних посадових осіб і представників громадських організацій, діяльність яких пов'язана із захистом біженців і внутрішньо переміщених осіб;
- Адвокація, спрямована на посилення захисту біженців, боротьбу з расизмом і ксенофобією (Регіональне Бюро Європи УВКБ ООН та Представництво УВКБ ООН в Україні, 2018).

До 2014 р. головними отримувачами допомоги в Україні були біженці та особи без громадянства, тож вся діяльність була сконцентрована саме на них, але збройний конфлікт на Сході України додав свої корективи і під мандат підпали постраждалі від конфлікту особи та вимушені переселенці. Станом на 2020 р. кількість отримувачів допомоги не зменшилась виходячи із нагальних потреб, а самі потреби залишаються незмінними та складає не менше 2 млн. осіб за планом оперативної діяльності УВКБ ООН, в той час коли за оцінками Управління з координації гуманітарних питань (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) щонайменше 3,4 млн. осіб потребують допомоги як на підконтрольній, так і на території ОРДЛО (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2020).

Як показує практика, Україна являється державною призначенням, а у більшості випадків транзитною державою для шукачів міжнародного захисту, тому за чинним законодавством існує правовий механізм отримання статусу біженця. Переважна більшість біженців в Україні перетинають державний кордон як студенти або туристи, а вже потім звертаються до ДМС із заявою про надання притулку. Більшість правозахисників стверджують, що прикордонники відмовляються приймати заяви на притулок і одразу депортують цих осіб в обхід ідентифікації та прийняття подальшого обґрунтованого рішення (Fritz, 2020).

Згідно Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» наданням статусу біженця, реєстрацією та їх захистом займається Державна міграційна служба. В свою чергу за статтею 1 цього ж закону біженцем може бути визнана особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї

внаслідок зазначених побоювань (Закон України..., 2011).

Таким чином, щоб отримати статус біженця особу або його/її юридичному представнику необхідно звернутись до найближчого за місцем тимчасового перебування управління ДМС та подати заяву про визнання його/її біженцем протягом 5 робочих днів з моменту перетину державного кордону. Заява містить персональні дані особи та причини виїзду зі своєї країни походження (страх за своє життя, життя рідних, дискримінація за ознакою статі, віросповідання та інше), підтверджуючі факти підстави для звернення з метою отримання захисту. Найбільшою проблемою для біженців є те, що вони у переважній більшості не володіють українською мовою, тому в таких випадках особи мають право на перекладача.

Також, згідно чинного законодавства України існує процедура розгляду кожного позову, яка може тривати кілька років, в той самий час позивачі знаходяться в підвищеному стані та не можуть офіційно працевлаштуватись, отримати доступ до адміністративних та соціальних послуг, інтегруватись у приймаючій громаді. Тобто, такі дії є неправомірними і з боку шукачів притулку (у разі перевищення терміну присутності на території України та нерегулярного перетину кордону), і з боку прикордонної служби. На думку ДМС більшість осіб, які шукають притулку на території України є економічними мігрантами, які прямують до Німеччини та ЄС, а реальна кількість осіб, яким необхідно надавати додатковий захист дуже мала (Fritz, 2020). Аргументація спірна, адже якщо особа прямує до Німеччини як біженець, то легше придбати квиток саме до країни призначення, особливо, якщо тенденція надання притулку в Німеччині сприятлива для шукачів міжнародного захисту (Успенская и Вендик, 2020).

Згідно статистичних даних ДМС станом на 1 жовтня 2020 р. на обліку територіальних підрозділів Міграційної служби в Україні знаходиться 1276 біженців, з них 966 чоловіків та 310 жінок, та 859 іноземців та осіб без громадянства, які потребують додаткового захисту, з них 665 чоловіків та 194 жінок (Державна міграційна служба України, 2020b). Переважна кількість біженців та шукачів додаткового захисту являються громадянами понад 60 країн, таких як: Афганістан, Нігерія, Росія, Сирія, Камерун, Таджикистан, Сомалі, Демократична Республіка Конго, Гана, Бангладеш, Узбекистан, Ємен, Гвінея, Єгипет, Кот-д'Івуар та інші. Доречним буде зазначити, що 17 громадян Росії визнали біженцями, а ще 20 росіян особами, що потребують додаткового захисту (Державна міграційна служба України, 2020a).

Статистичні дані також показують різницю показників прийнятих рішень у наданні захисту, так лише 38 осіб отримали позитивне рішення, в той час як 204 особам було відмовлено. За підрахунками УВКБ ООН, на кожні 100 біженців понад 6000 осіб чекають рішення, що є амбівалентним офіційним даним ДМС (УВКБ ООН в Україні, 2019).

Процедура реадмісії в Україні регулюється законодавчими актами держави та двосторонніми угодами. Станом на 2020 рік Україна уклала Угоди про реадмісію з ЄС, Угорщиною, Польщею, Словаччина, Молдовою, Туреччиною, Данією, Росією, В'єтнамом, Грузією, Узбекистаном, Швейцарією, Норвегією та іншими державами (Поздняк, 2013). Варто зазначити, що далеко не всі підписані угоди реалізуються ефективно та своєчасно, наприклад найактуальніша Угода між Україною та Республікою Білорусь про реадмісію була ратифікована Верховною Радою 3 червня 2020 року (Закон України..., 2020), в той час як підписано ще в 2018 році. В свою чергу, втілення угод має спрощувати роботу з протидії нелегальної міграції, адже регламентуються правові засади для повернення громадян до країн їх походження.

Згідно показників діяльності ДМС за перше півріччя 2020 року більшість запитів

стосуються реадмісії громадян України (Державна міграційна служба України, 2020b).

Репатріація в українських реаліях унікальне явище і декілька осіб користуються нею на рік. Станом на жовтень 2020 року згідно статистичних даних ДМС за 9 місяці було прийнято 3 позитивних рішення на добровільне повернення, на противагу 2014 особам, яких було примусово повернено до країни походження та 124 осіб примусово видворено (Державна міграційна служба України, 2020b). Незважаючи на те, що діючий національний план з інтеграції біженців на період з 2012 по 2020 рр. (Кабінет Міністрів України, 2012), ще в процесі реалізації, відсоток надання статусу шукачам притулку залишається низьким та мотивація до інтеграції практично відсутня. Мовні курси стали «розкішшю» для осіб, які отримали міжнародний захист, так само як і офіційне працевлаштування. Головним чином, план інтеграції не отримав підтримки на всеукраїнському рівні, а фінансування постійно скорочується через складність економічної ситуації в країні особливо з початку збройного конфлікту на Сході України.

Чинні закони України із надання притулку діють, але дотримання них ускладнюється браком державного фінансування та прогалинами в нормативно-правовій базі. Недостатність фінансування відображається на низькому рівні надання послуг, в тому числі наймі перекладачів, а високий рівень плинності кадрів через фахівців стає перешкодою якісного обслуговування. Також процес діджиталізації відбувається повільніше через низький рівень компетентності персоналу. З метою підвищення якості надання послуг протягом останніх років УВКБ ООН організувало низку курсів та тренінгів з підвищення інституційної спроможності. Тим не менше, за статистичними даними «у 2016 році рівень визнання шукачів притулку біженцями відповідними органами в Україні був дуже низьким, всього 14%, незважаючи на те, що у 2016 році кількість осіб з трьох постраждалих від конфлікту країн – Афганістану, Сирії та Іраку – склала 41% від загальної кількості шукачів притулку» (Державна міграційна служба України, 2020a).

В українській системі ДМС налічується та функціонує три пункти тимчасового розміщення для біженців (ПТРБ): у м. Мукачеве (Закарпаття), м. Яготин (Київська область) та м. Одесі, де біженці залишаються на кілька місяців, а деякі затримуються на кілька років. Головним чином довший термін перебування у ПТРБ зумовлений складністю інтеграції в нову соціальну та культурну спільноту, пошуку роботи, а також інших причин, з якими також стикаються громадяни України, але у випадку біженців вирішення цих питань займає більше часу. А також, два пункти тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні (ПТПІ). За експертною оцінкою УВКБ ООН та МОМ така кількість ПТРБ та ПТПІ недостатня (UNHCR, 2019).

Ситуації погіршилась у 2020 р. з огляду на пандемію SARS-CoV-2 та обмежувальні карантинні заходи, які призвели до закриття кордонів більшості країн. У зв'язку з цим 19 березня 2020 Верховний Комісар ООН у справах біженців Філіппо Гранді звернувся до міжнародної спільноти та наголосив на важливості державам керувати своїми кордонами в умовах цієї неймовірної кризи, якщо вони вважають за потрібне, але ці заходи не повинні спричинити закриття шляхів до притулку або змушення людей повертатися в умови небезпеки (Grandi, 2020).

В Україні 28 серпня 2020 за рішенням Верховної Ради України було закрито державний кордон до 28 вересня 2020 року. З огляду на ситуацію в Білорусі почались перші звернення про надання притулку та отримання статусу біженця. Згідно ще комплементарного рішення Верховної Ради умови надання захисту будуть пом'якшення для біженців із Республіки Білорусь.

Як показує практика та більшість звітів від урядових та міжнародних організацій, основними труднощами як для біженців, шукачів притулку, осіб без громадянства, так і громадян України та ВПО є пошкоджений доступ до державних сервісів та інформації, так іноземці не можуть перетнути державний кордон України без наявного валідного полісу страхування, а біженці та особи потребують додаткового захисту не можуть безкоштовно скористатись державними медичними сервісами через відсутність цивільних документів. В рамках інституційної підтримки державних органів, УВКБ ООН поділилась досвідом та практик заходів спрямованих на забезпечення захисту біженців та шукачів притулку в часи пандемії COVID-19, які було реалізовано країнами-членами ЄС. Ці рекомендації охоплюють інформацію щодо доступу до території, процедури надання притулку та спілкування з громадами біженців. Варто відзначити, що Україна також вживає певні заходи із захисту підмандатних УВКБ ООН осіб. Так за ініціативи ДМС було прийнято Постанову Кабінету Міністрів від 09 жовтня 2020 р. № 933 «Про внесення змін до Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання» (Кабінет Міністрів України, 2020). Таким чином, внесені зміни стосуються спрощеного порядку проходження зазначених процедур для певних категорій іноземців. Відтепер іноземці, які є громадянами країн з безвізовим в'їздом в Україну та перебувають в Україні на законних підставах, матимуть право подати заяву на отримання дозволу на тимчасове проживання, не виїжджаючи з України через зміну мети в'їзду.

Цей розвиток подій може бути особливо актуальним для громадян Республіки Білорусь (які можуть бути присутніми в Україні для приватних цілей), IT-спеціалістів, які щойно працювали в Україні, та членів їх сімей. Документи на отримання дозволу на тимчасове проживання без виїзду з України подаються - не пізніше ніж за 15 робочих днів до закінчення дозволеного періоду перебування в Україні.

Але спрощена процедура видачі дозволу на тимчасове проживання не поширюватиметься на громадян держави, визнаної Парламентом України державою-агресором. ДМС також оновив свої правила, згідно яких шукачі притулку не повинні відвідувати офіси ДМС, щоб продовжити свої документи. Такі нововведення захищають шукачів притулку від затримання та штрафів.

Пандемія коронавірусної інфекції стала черговим випробуванням для всього людства та міжнародної спільноти, адже в умовах глобальної кризи все населення світу стає вразливим та доступ до медичної допомоги має бути доступним та інклюзивним для всього населення без дискримінації та ксенофобії. Біженці, мігранти, апатриди та ВПО, по-перше, вони проживають в таборах, колективних центрах, модульних містечках, гуртожитках та доступ до медичних послуг, засобам індивідуального захисту, гігієни та санітарії досить обмежений, а то і взагалі відсутній. По-друге, з юридичної точки зору вони іноземці, в тому числі біженці та особи без громадянства, не мають вільного доступу до медичного забезпечення. Колапс медичного захисту спричинений масовою госпіталізацією населення та перенасичення закладів охорони здоров'я становить загрозу для всього населення, тож кожна держава має ввести ефективні міри із захисту права та здоров'я з метою контролю поширення та превенції вірусу. Згідно, спільного прес-релізу УВКПЛ, МОМ, УВКБ ООН та ВООЗ від 31 березня 2020 року про Права та здоров'я біженців, мігрантів та осіб без громадянства повинні бути захищені у відповідь на COVID – 19: «Особливо тривожною є ситуація з біженцями та мігрантами, які утримуються в офіційних та неофіційних місцях утримання, у тісних та антисанітарних умовах. Враховуючи летальні наслідки, які можуть

бути спричинені спалахом COVID-19, вони повинні бути звільнені без зволікань. Дітей-мігрантів та їхні сім'ї, а також затриманих без достатньої правової підстави слід негайно звільнити» (УВКПЛ, МОМ, УВКБ ООН та ВООЗ, 2020). Призиви дотримання міжнародних стандартів міжнародних агентств має гуманні наміри, але на практиці у держав немає достатнього фінансування для реалізації відповідного медичного та інформаційного своїх громадян.

В ці часи перевірки гуманності УВКБ ООН закликає світову спільноту та держави:

- забезпечити відповідне до гуманітарних стандартів протидію на коронавірус, враховувати потреби біженців, шукачів притулку та всіх осіб, які знаходяться в зоні ризику;
- протидіяти ксенофобії, дискримінації та стигматизації осіб, яких заражають новим вірусом;
- вживати відповідних мір щодо управління ризиками для здоров'я населення, з урахуванням та повагою до потреб та згідно міжнародного законодавства;
- всі держави мають дотримуватись міжнародного принципу невидворення, з метою захисту осіб, яких очікує загроза життю;
- якщо держава закрила свої кордони через загрозу здоров'ю населення, обробка заяв про надання притулку повинна продовжуватися;
- запровадження комплексних заходів для запобігання прийому біженців чи шукачів притулку чи осіб певної національності чи національностей без заходів щодо захисту від видворення, будуть дискримінаційними та не відповідатимуть міжнародним стандартам, зокрема у зв'язку з принципом невидворення.
- занепокоєння у сфері охорони здоров'я не виправдовує систематичне використання імміграційних затримань щодо осіб або груп шукачів притулку чи біженців.

Таким чином, вже 25 років Агентство ООН у справах біженців в Україні виступає одним з основних гуманітарних акторів із захисту осіб, яким служить у світі та виконує наглядову функцію в процесі реалізації зобов'язань держав, які приймають біженців стосовно забезпечення захисту їх гідності та прав та створенню умов лояльності до представників інших народів та утвердженню нульової ксенофобії надає допомогу і консультації Уряду України, співпрацює з українською владою, а також здійснює моніторинг ситуації із захисту підмандатних.

Аналіз діяльності УВКБ ООН із захисту прав біженців та шукачів притулку доводить наявність проблеми реалізації міжнародного захисту в Україні. Тим не менше, за роки діяльності УВКБ ООН в Україні у якості консультуючого, контролюючого органу, відмічаються вагомні зміни в українській законодавчій базі, які свідчать про покращення функціонування національної системи надання захисту та відповідають міжнародному праву, стандартам захисту біженців, осіб потребуючих додаткового захисту та прав людини в цілому.

Бібліографічний список

- Асеев, Ю. и Захаров, Е., 2020. Вынужденные переселенцы. *Харківська правозахисна група*. [онлайн] 10 янв. Доступно: <<http://khpg.org/1578656588>> [Дата звернення 10 травня 2020].
- Державна міграційна служба України, 2020а. Міграційна служба розповіла, скількох громадян Росії визнали біженцями в Україні. *Радіо Свобода*, [онлайн] 18 жовтня. Доступно: <<https://www.radiosvoboda.org/a/news-bizhenci-z-rosiji/30897042.html>> [Дата звернення 20 жовтня 2020].

- Державна міграційна служба України, 2020b. Показники діяльності ДМС за 1 півріччя 2020 р. *Державна міграційна служба України*. [онлайн] Доступно: <https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/2020_6.pdf> [Дата звернення 20 жовтня 2020].
- Закон України Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту № 3671-VI, 2011. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>> [Дата звернення 12 травня 2020].
- Закон України Про ратифікацію Угоди між Україною та Республікою Білорусь про реадмісію, 2020. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-20#Text>> [Дата звернення 8 вересня 2020].
- Кабінет Міністрів України та Організація Об'єднаних Націй, 1996. Угода між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців: ратифікована Законом України від 21.10.1999. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_078#Text> [Дата звернення 8 жовтня 2020].
- Кабінет Міністрів України, 2012. План заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року. *Урядовий портал*. [онлайн] Доступно: <<https://www.kmu.gov.ua/npas/245522329>> [Дата звернення 10 травня 2020].
- Кабінет Міністрів України, 2020. Постанова Про внесення змін до Порядку оформлення, видачі, обміну, скасування, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання. *Урядовий портал*. [онлайн] Доступно: <<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-oformlennya-vidachi-obminu-skasuvannya-peresilannya-viluchennya-povernennya-derzhavi-viznannya-nedijсною-ta-znishchennya-i091020-933>> [Дата звернення 23 жовтня 2020].
- Поздняк, А., 2013. Рeadмиссия, добровольное возвращение и реинтеграция в Украине. *Cadmus. European University Institute Research Repository*. [онлайн] Доступно: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/62779/Explanatory%20Notes_2013-17.pdf?sequence=1> [Дата звернення 10 мая 2020].
- Регіональне Бюро Європи УВКБ ООН та Представництво УВКБ ООН в Україні, 2018. Багаторічна стратегія захисту та пошуку рішень із залученням багатьох партнерів в Україні на 2018 – 2022 рр. (за даними УВКБ ООН). UNHCR. *Агенство ООН у справах біженців*. [онлайн] Доступно: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2018/06/Multi-Year-Multi-Partner-Protection-and-Solutions-Strategy-2017_2020_UKR.pdf> [Дата звернення 16 вересня 2020].
- УВКБ ООН в Україні, 2019. Біженці та шукачі притулку в Україні. Тематичний огляд УВКБ ООН. *Агенство ООН у справах біженців*. [онлайн] Червень. Доступно: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2019/06/2019-06-UNHCR-UKRAINE-Refugee-and-Asylum-Seekers-Update-FINAL_UKR.pdf> [Дата звернення 14 листопада 2020].
- УВКПЛ, МОМ, УВКБ ООН та ВООЗ, 2020. Права та здоров'я біженців, мігрантів та осіб без громадянства повинні бути захищені у відповідь на COVID - 19. *Агенство ООН у справах біженців*, [онлайн] 31 березня. Доступно: <<https://www.unhcr.org/ua/20983-%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81->

- [%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B7-%D1%83%D0%B2%D0%BA%D0%BF%D0%BB-%D0%BC%D0%BE%D0%BC-%D1%83%D0%B2%D0%BA%D0%B1-%D0%BE%D0%BE%D0%BD.html](https://www.bbc.com/russian/features-51501662)> [Дата звернення 12 травня 2020].
- Успенская, А. и Вендик, Ю., 2020. Мигранты в Германии: права ли была Меркель, открыв двери сотням тысяч беженцев? *BBC new*, [онлайн] 24 августа. Доступно: <<https://www.bbc.com/russian/features-51501662>> [Дата обращения 14 ноября 2020].
- Edwards, A., 2019. Global forced displacement tops 70 million. *UNHCR, the UN Refugee Agency*, [online] 19 June. Available at: <<https://www.unhcr.org/news/stories/2019/6/5d08b6614/global-forced-displacement-tops-70-million.html>> [Accessed 10 May 2020].
- Fritz, E., 2020. Why Ukraine needs a new approach to refugees. *Atlantic Council*, [online] 17 September. Available at: <<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/why-ukraine-needs-a-new-approach-to-refugees/>> [Accessed 10 November 2020].
- Grandi, F., 2020. Statement by Filippo Grandi, UN High Commissioner for Refugees on the COVID-19 crisis. *UNHCR, the UN Refugee Agency*, [online] 19 March. Available at: <<https://www.unhcr.org/news/press/2020/3/5e7395f84/statement-filippo-grandi-un-high-commissioner-refugees-covid-19-crisis.html>> [Accessed 20 September 2020].
- UNHCR, 2019. Ukraine Participatory Assessment Report. *UNHCR, the UN Refugee Agency*. [online] Available at: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2019/08/2019-08-19-PA_ENG.pdf> [Accessed 12 May 2020].
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2020. Україна: Огляд гуманітарних потреб 2020 року: стислий виклад. *ОСНА*. [онлайн] Доступно: <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/ukriane_2020_hno_at_a_glance-ua_0.pdf> [Дата звернення 12 травня 2020].

References

- Aseev, Yu. and Zakharov, Ye., 2020. Vynuzhdennye pereselentsy [Internally displaced persons]. *Kharkiv Human Rights Protection Group*. [online] January 10. Available at: <<http://khpg.org/1578656588>> [Accessed 10 May 2020]. (in Ukrainian).
- Cabinet of Ministers of Ukraine and the United Nations, 1996. Uhoda mizh Uriadom Ukrainy ta Upravlinniam Verkhovnoho Komisara OON u spravakh bizhentsiv: ratyfikovana Zakonom Ukrainy vid 21.10.1999 r. [Agreement between the Government of Ukraine and the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees: ratified by the Law of Ukraine of October 21, 1999]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_078#Text> [Accessed 8 October 2020]. (in Ukrainian).
- Cabinet of Ministers of Ukraine, 2012. Plan zakhodiv shchodo intehratsii bizhentsiv ta osib, yaki potrebuti dodatkovoho zakhystu, v ukrainske suspilstvo na period do 2020 roku [Plan for Integration of Refugees and Persons in Need of. Complementary Protection into Ukrainian Society until 2020]. *Government portal*. [online] Available at: <<https://www.kmu.gov.ua/npas/245522329>> [Accessed 10 May 2020]. (in Ukrainian).
- Cabinet of Ministers of Ukraine, 2020. Postanova Pro vnesennia zmin do Poriadku oformlennia, vydachi, obminu, skasuvannia, peresylannia, vyluchennia, povernennia derzhavi, vyznannia nediisnoiu ta znyschennia posvidky na tymchasove prozhyvannia [Resolution on Amendments to the Procedure for Registration, Issuance, Exchange, Cancellation,

- Forwarding, Withdrawal, Return to the State, Invalidation and Destruction of a Temporary Residence Permit]. *Government portal*. [online] Available at: <<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-oformlennya-vidachi-obminu-skasuvannya-peresilannya-viluchennya-povernennya-derzhavi-viznannya-nedijsnoyu-ta-znishchennya-i091020-933>> [Accessed 23 October 2020]. (in Ukrainian).
- Edwards, A., 2019. Global forced displacement tops 70 million. *UNHCR, the UN Refugee Agency*, [online] 19 June. Available at: <<https://www.unhcr.org/news/stories/2019/6/5d08b6614/global-forced-displacement-tops-70-million.html>> [Accessed 10 May 2020].
- Fritz, E., 2020. Why Ukraine needs a new approach to refugees. *Atlantic Council*, [online] 17 September. Available at: <<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/why-ukraine-needs-a-new-approach-to-refugees/>> [Accessed 10 November 2020].
- Grandi, F., 2020. Statement by Filippo Grandi, UN High Commissioner for Refugees on the COVID-19 crisis. *UNHCR, the UN Refugee Agency*, [online] 19 March. Available at: <<https://www.unhcr.org/news/press/2020/3/5e7395f84/statement-filippo-grandi-un-high-commissioner-refugees-covid-19-crisis.html>> [Accessed 20 September 2020].
- Pozniak, O., 2013. Readmissiya, dobrovolnoe vozvrashchenie i reintegratsiya v Ukraine [Readmission, voluntary return and reintegration in Ukraine]. *Cadmus. European University Institute Research Repository*. [online] Available at: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/62779/Explanatory%20Notes_2013-17.pdf?sequence=1> [Accessed 10 May 2020]. (in Russian).
- Regional Bureau for Europe and Country Office in Ukraine, 2018. Multi-year, multi-partner protection and solutions strategy for Ukraine, 2018 – 2022. *UNHCR, the UN Refugee Agency*. [online] Available at: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2018/06/Ukraine-MYMP-Protection-and-Solutions-strategy-2018_2022_FINAL.pdf> [Accessed 16 September 2020].
- State Migration Service of Ukraine, 2020a. Mihratsiina sluzhba rozpovila, skilkokh hromadian Rosii vyznaly bizhentsiamy v Ukraini [The Migration Service told how many Russian citizens were recognized as refugees in Ukraine]. *Radio Svoboda*, [online] October 18. Available at: <<https://www.radiosvoboda.org/a/news-bizhenci-z-rosiji/30897042.html>> [Accessed 20 October 2020]. (in Ukrainian).
- State Migration Service of Ukraine, 2020b. Pokaznyky diialnosti DMS za 1 pivrichchia 2020 r. [LCA performance indicators for the 1st half of 2020]. *State Migration Service of Ukraine*. [online] Available at: <https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/2020_6.pdf> [Accessed 20 October 2020]. (in Ukrainian).
- OHCHR, IOM, UNHCR and WHO, 2020. The rights and health of refugees, migrants and stateless must be protected in COVID-19 response. *UNHCR, the UN Refugee Agency*, [online] 31 March. Available at: <<https://www.unhcr.org/ua/en/20991-ohchr-iom-unhcr-and-who-joint-press-release.html>> [Accessed 12 May 2020].
- UNHCR, 2019. Refugee and Asylum-Seekers Update. Thematic Updates. *UNHCR, the UN Refugee Agency*. [online] June Available at: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2019/06/2019-06-UNHCR-UKRAINE-Refugee-and-Asylum-Seekers-Update-FINAL_V2.pdf> [Accessed 14 November 2020].
- UNHCR, 2019. Ukraine Participatory Assessment Report. *UNHCR, the UN Refugee Agency*. [online] Available at: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2019/08/2019-08-19-PA_ENG.pdf> [Accessed 12 May 2020].

- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 2020. Ukraine: 2020 Humanitarian Needs Overview(HNO) at a glance. *ООН*. [online] Available at: <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/ukriane_2020_hno_at_a_glance-en.pdf> [Accessed 12 May 2020].
- Uspenskaya, A. and Vendik, Yu., 2020. Migrants v Germanii: prava li byla Merkel, otkryv dveri sotnyam tysyach bezhentsev? [Migrants in Germany: Was Merkel Right to Open the Doors to Hundreds of Thousands of Refugees?]. *BBC news*, [online] 24 August. Available at: <<https://www.bbc.com/russian/features-51501662>> [Accessed 14 November 2020]. (in Russian).
- Zakon Ukrainy Pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebuiut dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu № 3671-VI [Law of Ukraine On Refugees and Persons in Need of Subsidiary Protection or Asylum № 3671-VI], 2011. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>> [Accessed 10 May 2020]. (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy Pro ratyfikatsiiu Uhody mizh Ukrainoiu ta Respublikoiu Bilorus pro readmisiuu [Law of Ukraine On Agreement between Ukraine and the Republic of Belarus on readmission], 2020. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-20#Text>> [Accessed 8 September 2020]. (in Ukrainian).
- Стаття надійшла до редакції 05.03.2021 р.

O. Hilchenko

V. Khvesik

UNHCR ACTIVITIES ON REFUGEE RIGHTS IN UKRAINE

The article considers current main activities of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees in Ukraine. Refugee status is determined in accordance with the Law of Ukraine "On Refugees and Persons in Need of Subsidiary or Temporary Protection", as well as the process of granting this status, their registration and protection. The age, sex and territorial characteristics of refugees in Ukraine are provided, according to the statistics of the State Migration Service. It was also analyzed the legal mechanism of obtaining refugee status and the readmission procedure in Ukraine, which is regulated by state legislation and bilateral agreements.

Lack of public funding, low level of staff competence and imperfect legal framework are considered as the main obstacles for UNHCR. It is determined that the repatriation process is a unique phenomenon in Ukrainian realities. It is emphasized that there are not enough temporary accommodation facilities both for refugees (asylum seekers) for foreigners and stateless persons who are illegally staying in Ukraine.

The activities of UNHCR in the context of the COVID-19 pandemic are analyzed. Imposed quarantine restrictions are determined as the major difficulty for refugees and asylum seekers, leading to the closure of most countries' borders and impaired access to public services and information. Certain measures taken by Ukraine to protect people UNHCR serves were described. The characteristic of simplification of the procedure for issuing a temporary residence permit in a pandemic is given. The manifestation of UNHCR humanity in the context of the COVID-19 outbreak, when the entire population of the world becomes vulnerable is analyzed. Emphasis is placed on the basic principles of action in such a situation, including access to health care, which should be accessible and inclusive for the whole population without discrimination and

xenophobia.

It is concluded that the United Nations High Commissioner for Refugees in Ukraine is one of the main humanitarian actors in the field of protection. It is noted that significant changes in the Ukrainian legal framework indicate an improvement in the functioning of the national protection system and are in line with international law.

Key words: *migration policy, international protection, citizenship, statelessness, refugee, stateless person, stateless person, Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, readmission, repatriation.*

УДК 327.5(410:061.1:ЄС+477)

V. Mukha

INFLUENCE OF BREXIT ON SCOTLAND'S ASPIRATION FOR INDEPENDENCE

It is proved that Brexit has political and socio-economic implications for UK development. It is grounded that one of the consequences of Brexit may be a further fragmentation within the UK itself. London experiences many contradictions in relations with Scotland, Wales and Northern Ireland nowadays. In Scotland, after the referendum on the independence of the autonomous region, in which 55% of Scots opposed the secession from the UK in 2014, the movement for independence has strengthened its position. Part of the rise in such sentiment in Scottish society is due to concerns over Brexit. In 2021 the unity of the UK's autonomous regions may be threatened by the strengthening of nationalist sentiments in Scotland, as well as in Northern Ireland and Wales. The Scots do not want to lose the economic benefits of a duty-free customs regime with the EU and historic ties with Europe. Leaving the EU common market will be a devastating blow to investment and employment in Scotland. A break with London will also be costly, as Scotland's economy has close ties with the UK.

Key words: *Brexit, Scotland, UK, EU, referendum, UK legislation, independence.*

DOI 10.34079/2226-2830-2021-11-30-7-150-159

Brexit has proven to be an unprecedented global event. Britain's withdrawal from the European Union calls into question not only the future of the EU, but even the existence of the United Kingdom itself, in view of the fact that within the country there are centuries-old differences and contradictions between the constituent members of the UK, which have escalated significantly after Brexit. This problem is especially evident in the relations of London with Scotland, which voted against Brexit, but seeks to realize its own national self-determination through a referendum. Therefore, a further fragmentation within the UK itself may be one of the consequences of Brexit. Nowadays London experiences many contradictions in relations with Scotland, Wales and Northern Ireland.

In this context, the example of Great Britain and Scotland, as an integral part of the United Kingdom, is of double interest to study and can serve as a very useful model for any nation that wants to exercise its right to self-determination. In this regard, contemporary international law contains a detailed and fully formed principle that empowers peoples with the right to exercise self-